

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою університету,
протокол №3 від 27 вересня 2016 р.,
уведеними в дію наказом ректора
№ 208-р від 27. 09. 2016 р.

В.П.Кравець

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ЗАПОБІГАННЯ І ВИЯВЛЕННЯ ПЛАГІАТУ ТА ІНШИХ ВИДІВ
АКАДЕМІЧНОЇ НЕЧЕСНОСТІ У НАВЧАЛЬНІЙ ТА НАУКОВО-
ДОСЛІДНІЙ РОБОТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ТЕРНОПІЛЬ - 2016

ПОЛОЖЕННЯ

про запобігання і виявлення плагіату та інших видів академічної нечесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів вищої освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

1. Загальні положення

1.1. Положення про запобігання і виявлення плагіату та інших видів академічної нечесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів вищої освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (далі – Положення ТНПУ) розроблене відповідно до ст. 32 ЗУ «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII, де зазначено, що вищі навчальні заклади зобов'язані вживати заходів, у тому числі шляхом запровадження відповідних новітніх технологій, щодо запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових роботах наукових, науково-педагогічних, педагогічних, інших працівників і здобувачів вищої освіти та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності а також відповідно до Цивільного кодексу України, ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 - XII, інших нормативних документів та Статуту Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Правил внутрішнього розпорядку ТНПУ, Положення про організацію освітнього процесу Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, українського («Положення про запобігання плагіату та впровадження практики належного цитування у навчальному процесі НаУКМА», «Положення про запобігання плагіату й коректне застосування цитат у навчальному процесі УКУ», ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», «Кодекс честі НТУУ КПІ») і міжнародного досвіду запобігання плагіату.

1.2. Це Положення:

- регулює застосування загальних засад та правил наукової етики в письмових роботах та наукових дослідженнях здобувачів вищої освіти всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів та форм навчання, аспірантів, докторантів ТНПУ;
- визнає академічну й професійну етику та повагу до авторських прав ключовими засадами організації навчального процесу й науково-дослідної роботи та покликане сприяти впровадженню практики належного цитування шляхом закріплення визначення поняття та форм плагіату, інших видів академічної нечесності, методів запобігання його поширенню, процедури розгляду та фіксування фактів плагіату, а також наслідків його вчинення в межах ТНПУ;
- має на меті підвищення якості організації навчального процесу, рівня дисципліни здобувачів вищої освіти при виконанні навчальних завдань у вигляді письмових робіт, а також забезпечення дотримання студентами, магістрантами, аспірантами та докторантами ТНПУ вимог щодо оформлення письмових робіт і наукових досліджень та встановлення відповідальності за їхнє порушення.

2. Визначення плагіату та інших видів академічної нечесності

2.1. У цьому Положенні терміни вживаються в такому значенні:

- *здобувачі вищої освіти* – особи, які навчаються у вищому навчальному закладі на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації (ст. 1 ЗУ “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556-VII)
- *плагіат* – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (ст. 50 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 - XII).
- *академічний плагіат* – навмисне відтворення здобувачем вищої освіти у письмовій або електронній формі чужого твору, опублікованого на паперовому або офіційно оприлюдненого на електронному носії, повністю або частково, під своїм іменем без посилання на автора (ст. 69 ЗУ “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556-VII);
- *письмова робота* здобувача вищої освіти – будь-яке письмове завдання, що виконується ним у ТНПУ в межах навчального процесу під час проміжного або підсумкового контролю знань відповідно до програми навчальної дисципліни, а також під час державних іспитів. До письмових робіт належать реферати, контрольні роботи, тези, курсові, бакалаврські й магістерські роботи, звіти про результати практик тощо;
- *цитата* – порівняно короткий уривок з наукового, методичного або будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов’язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілими свої твердження, зафіксувати аналогічні рішення для подальшої модернізації, продемонструвати попередні результати досліджень інших авторів або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні. (ст. 1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 - XII);
- *оприлюднення* – це подання працівником свого твору викладачу (на кафедрі) або його публічна презентація; публічне оприлюднення результатів наукового дослідження у формі публікації на паперових чи електронних носіях інформації й у засобах масової інформації або ж подання цих результатів на кафедру, в деканат/дирекцію, ректорат, відділи ТНПУ тощо чи їх публічна презентація, що здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо (ст. 1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792 - XII).

2.2. Плагіатом вважається:

- дослівне відтворення чи копіювання тексту (послідовності набору не менше трьох речень) з книг, статей, Інтернет-ресурсів чи інших джерел без чіткого виокремлення копіюваного тексту та посилання на автора (джерело);
- перефразування частин тексту інших авторів зі зміною порядку слів або наслідування структури їхньої аргументації без посилання на джерело;
- внесення незначних правок у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів в них тощо) та без належного оформлення цитування;
- оприлюднення твору, написаного третьою особою на замовлення здобувача вищої освіти;
- списування письмових робіт інших здобувачів вищої освіти.
- компіляція – створення значного масиву тексту шляхом копіювання із різних джерел без внесення в нього правок, посилань на авторів та «маскуванням» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту.

2.3. Серед інших видів академічної нечесності, окрім плагіату, слід згадати такі:

– *шахрайство, а саме:*

- фальсифікація або фабрикація інформації, наукових результатів та наступне використання їх в академічній роботі;
- підробка підписів у офіційних документах (залікових книжках, актах, звітах, угодах тощо);
- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалки, мікронавушники, телефони, планшети тощо);
- посилання на джерела, які не використовувалися в роботі;
- списування (реплікація) при складанні будь-якого виду підсумкового або поточного контролю;
- проходження процедур контролю знань підставними особами;
- здавання різними особами одних і тих же робіт (з однаковим змістом);

– *несанкціонована співпраця, а саме:*

- надання допомоги для здійснення акту академічної нечесності – навмисна та усвідомлена допомога або спроба допомоги іншому вчинити акт академічної нечесності;
- придбання у інших осіб чи організацій з наступним поданням як своїх власних результатів навчальної та наукової діяльності (звітів, рефератів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, статей, монографій, навчальних посібників тощо);

– *пропонування чи отримання неправомірної винагороди* при оцінюванні результатів успішності виконання навчальних чи дослідницьких завдань;

– *використання родинних або службових зв'язків* для отримання позитивної або вищої оцінки при складанні будь-якого виду підсумкового контролю або переваг у роботі.

3. Принципи взаємодії між ТНПУ та студентами

3.1. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Статуту ТНПУ, Положення про організацію освітнього процесу, *самостійність* виконання всіх навчальних завдань є одним із засадничих підходів до організації навчального процесу. Під час виконання письмових робіт здобувач вищої освіти повинен підтвердити свій рівень володіння знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю, а також дотримуватись законодавства України, Статуту ТНПУ, Положення про організацію освітнього процесу та інших положень, моральних та етичних норм щодо авторських прав інших осіб.

3.2. У разі підтвердження призначеним експертом чи експертною комісією факту плагіату або інших видів академічної нечесності, здобувачу вищої освіти виноситься догана із занесенням в особову справу. Якщо він списував під час іспиту чи під час проведення інших форм семестрового контролю або представив індивідуальну роботу (реферат, курсову, кваліфікаційну роботу тощо), яка є плагіатом або містить елементи плагіату, або допустив інші види академічної нечесності, він повинен повторно скласти іспит або виконати повторно індивідуальне завдання.

3.3. Якщо спроба списування, плагіату або інших видів академічної нечесності повториться знову, здобувача вищої освіти відраховують з Університету або ж

позбавляють диплому ТНПУ. Рішення про ненадання диплому ТНПУ приймає Вчена Рада університету з подання Комісії з питань етики та академічної чесності.

4. Рекомендації з попередження плагіату та інших видів академічної нечесності у навчальному процесі та в науково-педагогічній діяльності

4.1. Профілактика плагіату та інших видів академічної нечесності в навчальному процесі ТНПУ здійснюється шляхом:

- здобувачі вищої освіти всіх рівнів та форм навчання, аспіранти та докторанти, беруть на себе відповідальність щодо коректної роботи із джерелами інформації; за дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань; за порушення загально прийнятих правил цитування шляхом прийняття правил цитування та наукової етики, представлених в цьому положенні;
- формування, видання та розповсюдження серед здобувачів вищої освіти кафедрами ТНПУ методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у письмовій роботі матеріали;
- запровадження у рамках ознайомчих та/чи професійно-орієнтованих курсів на першому році бакалаврських та магістерських програм модулів з основ академічного письма та дослідницької роботи з вивченням вимог до написання письмових робіт та особливою увагою до принципів самостійної роботи над письмовими завданнями, коректного застосування інформації з інших джерел та уникнення плагіату, а також правил опису джерел та оформлення цитувань;
- сприяння органам студентського самоврядування, первинній профспілковій організації студентів, аспірантів та докторантів, науковому товариству студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених в інформуванні осіб, які навчаються, про правила наукової етики.
- інформування викладачів, що вони, як керівники курсових і кваліфікаційних робіт, несуть персональну відповідальність за недопущення здобувачами вищої освіти плагіату та інших видів академічної нечесності;
- повідомлення здобувачів вищої освіти про Кодекс честі ТНПУ і це Положення та наслідки вчинення плагіату, інших видів академічної нечесності, що ним передбачені, під час підписання Згоди щодо дотримання академічної чесності студента, магістранта, аспіранта, докторанта ТНПУ;
- забезпечення доступу кожному студентові, магістрантові, аспірантові, докторантові до повної версії цього положення та Кодексу честі на веб-сторінці ТНПУ.

4.2. Під час планування навантаження та формулювання письмових завдань для здобувачів вищої освіти навчально-методичному відділу, деканатам факультетів, інституту, кафедрам та викладачам ТНПУ рекомендується:

- замінити реферативні письмові роботи альтернативними творчими завданнями, що сприяють самостійному підходу здобувача вищої освіти до їхнього виконання, зокрема: тезами, есе, рецензіями, оглядами літератури, підготовкою презентацій тощо;
- розглядати можливість заміни однієї об'ємної письмової роботи в межах курсу кількома меншими за обсягом;
- розраховувати обсяг письмових робіт із врахуванням навантаження на здобувачів вищої освіти за іншими курсами;

– розмежувати завдання за рівнем складності для студентів бакалаврських та магістерських програм;

– вимагати від здобувачів вищої освіти представлення на кафедрах письмових робіт (зокрема курсових, бакалаврських і магістерських) не менше ніж за 20 днів до їхнього публічного захисту.

4.3. З метою стимулювання здобувачів вищої освіти усіх форм навчання до самостійного виконання письмових робіт у ТНПУ є обов'язковими такі заходи:

- захист кваліфікаційних робіт здійснюється публічно;

- кваліфікаційні роботи (проекти) здобувачів вищої освіти публікуються у спеціальному розділі репозиторію університету;

- результати кваліфікаційних робіт підлягають обговоренню на наукових конференціях та можуть бути представлені у вигляді тез / наукових статей в університетських та інших наукових виданнях;

- результати наукових досліджень систематично заслуховуються на засіданнях кафедр, науково-методичних семінарах, засіданнях наукових студентських гуртків, товариств молодих вчених, круглих або дискусійних столів.

5. Порядок розгляду факту плагіату та інших видів академічної нечесності

5.1. Встановлення факту плагіату та інших видів академічної нечесності

5.1.1. Викладач оцінюючи письмову роботу здобувача вищої освіти і зафіксувавши наявність плагіату або іншого виду академічної нечесності, зобов'язаний не зарахувати дану роботу, оцінивши її в «нуль» балів, та письмово поінформувати протягом двох робочих днів про виявлений факт плагіату або іншого виду академічної нечесності завідувача випускової кафедри та завідувача кафедри, яка забезпечує викладання даного курсу, а також ставить до відома деканат, а за його посередництвом – Студентську раду. Курсові та кваліфікаційні роботи, в яких виявлено ознаки плагіату або інших видів академічної нечесності, не допускаються до захисту.

5.1.2. Здобувач вищої освіти, який не згоден з рішенням викладача чи екзаменаційної комісії щодо встановленого факту плагіату або іншого виду академічної нечесності та не зарахуванням відповідної письмової роботи, має право протягом двох робочих днів звернутися до завідувача кафедри, на якій викладається даний курс, для перевірки наявності чи відсутності факту плагіату.

5.1.3. Здобувач вищої освіти подає завідувачу кафедри заяву з проханням про перевірку наявності чи відсутності факту плагіату або інших видів академічної нечесності в письмовій формі. Заява має містити коротке письмове пояснення суті справи, контактну інформацію, підпис заявника та дату подання. До тексту заяви додається копія роботи, яка розглядається. Без зазначених документів заява до розгляду не приймається.

5.1.4. Протягом двох робочих днів після отримання заяви завідувач кафедри призначає викладача-експерта чи групу викладачів-експертів для перевірки матеріалів щодо встановлення факту плагіату або інших видів академічної нечесності. Термін перевірки становить не більше п'яти днів з моменту отримання доручення.

5.1.5. На викладача-експерта (групу викладачів) покладається обов'язок зібрати та дослідити необхідні матеріали для проведення перевірки, та у разі необхідності, заслухати пояснення студента, робота якого перевіряється, та викладача, який зафіксував факт плагіату або інших видів академічної нечесності.

5.1.6. Викладач-експерт представляє завідувачеві кафедри та деканату в письмовій формі висновок про результати перевірки щодо наявності чи відсутності достатніх підстав для встановлення факту плагіату або іншого виду академічної нечесності.

5.1.7. За поданням завідувача кафедри деканат на підставі висновку експерта ухвалює остаточне рішення про наявність чи відсутність факту плагіату або інших видів академічної нечесності в роботі та доводить його до відома студента, а також Студентської ради відповідним Розпорядженням декана.

5.8. Завідувач кафедри, на якій викладається навчальна дисципліна, передає декану відповідного факультету/інституту подання щодо застосування заходів впливу до здобувача вищої освіти, в роботі якого встановлено факт плагіату або інших видів академічної нечесності.

5.2. Наслідки у випадку встановлення факту плагіату

5.2.1. До студента, магістранта, аспіранта, докторанта ТНПУ у випадку встановлення факту плагіату або інших видів академічної нечесності може бути застосовано два види заходів впливу:

– академічні (не зарахування роботи);

– дисциплінарні (догана, письмове попередження від декана факультету/директора інституту, відрахування з ТНПУ);

5.2.2. Обидва вищезазначені заходи впливу можуть бути застосовані одночасно.

5.2.3. Наявність не менше двох фактів плагіату або інших видів академічної нечесності у роботах студента є підставою для позбавлення студента диплому ТНПУ, рішення про яке приймається Вченою радою за відповідним поданням деканату, або Комісії з питань етики та академічної чесності.

5.2.4. В разі незгоди студент, магістрант, аспірат, докторант мають в офіційному порядку апелювати до Комісії з питань етики та академічної чесності університету, яка провадить свою діяльність відповідно до Положення про Комісію і є фінальною інстанцією щодо розгляду етичних спорів та проявів академічної нечесності в університеті.

6. Порядок подачі і розгляду апеляцій

6.1. У випадку незгоди з позицією завідувача кафедрою (наукового керівника) щодо виявлення факту плагіату (компіляцій) у творі, автор має право у триденний термін з моменту виявлення подати письмову апеляційну заяву на ім'я ректора.

6.1.1. Для розгляду апеляційної заяви студента, магістранта на підставі наказу ректора створюється апеляційна комісія із числа викладачів факультету у складі: голова комісії, члени комісії, секретар. Загальний склад не більше – 5 осіб. Персональний склад членів апеляційної комісії факультету формується деканом з найбільш досвідчених та

авторитетних викладачів кафедр, що входять до факультету, та інших кафедр академії. Секретар комісії призначається із навчально-допоміжного персоналу. До складу апеляційної комісії не може бути включений викладач, який безпосередньо виявив факт плагіату. Повноваження апеляційної комісії дійсні протягом одного навчального року. На засіданні комісії повинна бути спокійна і доброзичлива атмосфера

6.1.2. Для розгляду апеляційної заяви докторанта, аспіранта, здобувача створюється апеляційна комісія із числа професорів університету відповідного профілю. Головою апеляційної комісії призначається проректор, відповідальний за наукову роботу в університеті.

6.2. Голова апеляційної комісії проводить засідання у тижневий термін з моменту виходу наказу ректора про створення апеляційної комісії. Про дату та час проведення засідання заявник попереджається щонайменше за два дні. Якщо заявник не з'являється на засідання апеляційної комісії, питання розглядається за його відсутності.

6.3. У випадку необхідності отримання додаткової уточнюючої інформації засідання апеляційної комісії може проводитись у кілька етапів з розривом не більше трьох робочих днів.

6.4. Сумніви, що виникають у членів апеляційної комісії, трактуються на користь особи, твір якої розглядається апеляційною комісією.

6.5. За результатами засідання апеляційна комісія формує висновки, які підписує голова апеляційної комісії, її члени та заявник, зазначаючи : «З висновками апеляційної комісії погоджуюсь».

Висновки апеляційної комісії зберігаються:

стосовно академічного плагіату (компіляцій) у творах студентів, магістрантів – в деканаті;

стосовно академічного плагіату (компіляцій) у творах докторанта, аспіранта, здобувача – у відділі аспірантури та докторантури університету.

6.6. У випадку відсутності апеляційної заяви апеляційна комісія може бути створена на підставі ініціативи проректора, відповідального за наукову роботу в університеті, проректора, відповідального за начальну роботу в університеті, декана факультету, завідувача кафедри, Студентської ради університету.

6.1. Прикінцеві та перехідні положення

6.1. Це положення в повному обсязі набирає чинності з моменту його затвердження на засіданні Вченої ради університету.

6.2. З метою забезпечення ефективності застосування цього положення деканати наприкінці навчального року готують стислий висновок щодо практики його реалізації, який може містити рекомендації щодо внесення змін та доповнень. Такий висновок виноситься на розгляд Вченої Ради ТНПУ для подальшого розгляду та ухвалення відповідного рішення.